

Tornion kaupunki
kirjaamo(at)tornio.fi

12.10.2020

Tornion kaupungin kuulutus koskien Karhakkamaan tuulivoimapuiston yleiskaavamuutosta ja ympäristövaikutusten arviointia

SUOMALAIS-RUOTSALAISEN RAJAJOKIKOMISSION LAUSUNTO KARHAKKAMAAN TUULIVOIMAPUISTON YLEISKAAVAMUUTOKSESTA, YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINNISTA JA 400 KV:N VOIMAJOHDESTA PETÄJÄSKOSKELLE

TuuliWatti Oy suunnittelee tuulivoimapuiston rakentamista Tornion Karhakkamaahan, noin 32 km pohjoiseen Tornion keskustasta ja 17 km etelään Ylitorniolta. Alueelle suunnitellaan rakennettavaksi yhteensä noin 50 tuulivoimalaa sekä noin 52 km pitkän 400 kV voimajohdon rakentamista kaava-alueelta itään Petäjäsken sähkösäemalle. Suunniteltu voimaloiden korkeus on noin 300 metriä ja tuulivoima-alue on pinta-alaltaan noin 10 000 hehtaaria. Lähimmillään tuulivoimapuisto sijaitsee noin 3,5 km:n päässä Ruotsin rajasta, jonka Tornionjoki muodostaa.

Tuulivoimayleiskaava on laadittava, jotta tuulivoimaloita voi rakentaa. Yleiskaavan laatimisen yhteydessä tehdään ympäristövaikutusten arviointi sekä tuulivoimapuistolle että voimajohdolle. Hankkeen toteuttaminen suunnitellaan yleiskaavalla.

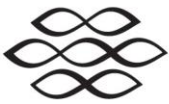
Lausunnossaan Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio nostaa esille luonnonsuojelun, kulttuuriympäristön ja ympäristönsuojelun, joihin täytyy kiinnittää erityistä huomiota (rajajokisopimus 2 § 2.d).

Valtakunnallinen suojelukohde

Suomessa jokilaakso hankealueella on valtakunnallisesti arvokas maisema-alue (134. Tornionjokilaakso; Tornio, Ylitornio.) Ruotsin puoleisella Tornionlaaksolla on Haaparannalta Övertorneälle saakka valtakunnallinen kulttuuriympäristön erityisasema (ruotsiksi riksintresse). Perusteluna on jokilaakson esihistoriallinen asutus, jolle on tunnusomaista avoin maisema peltoineen ja kyläympäristöineen. Näistä osa on jopa keskiaikaista alkuperää. Merkityksellisiä ovat myös jokirannan kalastuspaikat. Korpikylän alueella on lisäksi kaksi kulttuurihistoriallisesti merkittävää kohdetta.

Ruotsin riksintresse-alueilla on todellista merkitystä, ja se täytyy ottaa huomioon kulttuuriympäristöön rakentamisessa. Ruotsin ympäristökaaren 3.luvun pykälässä 6 sanotaan, että kulttuurisesti merkittävät alueet pitää suojella toimenpiteiltä, jotka voivat haitata kulttuuriympäristöä. Esimerkkinä tämän riksintresse-käsitteen painoarvosta voi mainita Ruotsin hallituksen lokakuussa 2019 tekemän päätöksen, jolla se perui päätöksen luvallistaa kahdeksan tuulimyllyn rakentamisen Sundborniin (Hallituksen diaarinumero M2015/00352/Me). Perusteluina oli, että se muuttaisi kulttuurimaiseman luonteen sellaisella tavalla, joka tuntuvasti vahingoittaisi Sundbornin laakson luonnetta erityisalueena (Kyseinen ”riksintresse” vahingoittuisi), sekä Falunin ja Kopparbergslagenin maailmanperintökohteita.

Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio toteaa, että tuulivoimapuiston rakentaminen Karhakkamaahan todennäköisesti vaikuttaisi kielteisesti Ruotsin kansallisesti merkittävään alueeseen: Tornionlaakson Ruotsin puoleiseen osaan, sekä Suomessa valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen Tornionjokilaakso (134.). Vaikutukset suojelukohteisiin tulisi selvittää ja arvioida.

Maailmanperintökohde

UNESCOn maailmanperintö Struven astemittausketju kulkee Tornionlaaksossa Tornion- ja Muonionjokia pitkin Tornion Enontekiölle. Ruotsissa näistä on neljä paikkaa maailmanperintölistalla: Perävaara, Pullinki, Jupukka ja Tynnyrilaki. Suomen puolella Alatornion kirkko, Aavasaksa ja Sturrahanoaivi.

Rajajokikomissio esittää, että tehtäisiin arviointi siitä, miten Karhakkamaan mahdollinen tuulivoimapuisto vaikuttaisi maailmanperintökohteisiin.

Rajat ylittävä vaikutus -tietoa Ruotsiin

Rajat ylittäviin vaikutuksiin on viitattu YVA-suunnitelmassa ja kansainvälinen kuuleminen on käynnissä Espoon sopimuksen mukaisesti. Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio korostaa, että tällaisessa hankkeessa on erityisen tärkeää, että hankkeen osallistumismenettelyt toteutetaan molemmin puolin rajajoeta.

Rajat ylittävä vaikutus- maisema

Suunnitellun tuulipuiston suurin maisemavaikutus kohdistuu Ruotsin puolelle Tornionjokea. OAS:ssa ja YVA-suunnitelmassa ei ole laskettu mukaan Ruotsin puolen asukkaita (Taulukko 5-1). Rajajokikomissio huomauttaa, että ei pidä unohtaa sitä tosiasiaa, että Ruotsin puolella on asukkaita tuulipuiston lähimmillä vaikutusalueilla (Kuva 5.6) ja heidät pitää huomioida vaikutusten arvioinnissa.

Komissio ehdottaa, että tehdään perusteellinen maisema-analyysi kaikille kulttuuriympäristöille, joiden maisemaan tuulivoimahanke vaikuttaa. Kuvamontaasi täytyy tehdä useista paikoista Tornionjoen varrelta Haaparannalta Övertorneålle asti, samoin Aavasaksalta, jotta kunnollinen arvio maisemavaikutuksista saadaan. Erityisesti täytyy tarkentaa sitä, miltä näyttää Ruotsin puolen maisema suoraan tuulipuistoon katsottuna. Lisäksi täytyy arvioida lentoestevalot, ja esittää, miltä ne eri vuodenaikoina näyttäisivät.

Taloudellinen näkökulma/matkailuelinkeino

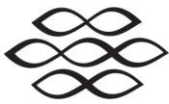
Mahdollinen Karhakkamaan tuulivoimapuisto merkitsisi tuloa Tornion kaupungille. Sen sijaan naapurikunta Ylitornio sekä Ruotsin puoli joen toisella puolella saisivat maisemahaitat. Tornionlaakso on suosittu matkailukohde, jonne tulee ihmisiä ympäri maailmaa hakemaan hiljaisuutta ja yhteyttä koskemattomaan luontoon. Matkailun kehittämiseen on tehty suuria investointeja Tornionlaakson Ruotsin puolella ja painopiste on juuri luontokokemuksessa ja maisemassa.

Rajajokikomissio suosittelee perusteellista selvitystä elinoloista ja elinkeinoista myös Ruotsin puolella, sekä arviointia niiden mahdollisista muutoksista.

Yhteisvaikutus

Maisemavaikutuksia arvioitaessa tulisi tehdä kokonaisarvio, jossa myös jo olemassa olevat tuulivoimalat, sekä mahdolliset tulevat voimalat ovat mukana. Tällä hetkellä suunnittelualueen eteläpuolella Kitkiäisvaarassa on 8 tuulivoimalaa, joiden kokonaiskorkeus on noin 140 metriä. Näilläkin on jo nyt suuri vaikutus maiseman luonteeseen ja laatuun. Mahdolliset 50 myllyä lisää, joiden korkeus on 300 metriä, muuttaisivat huomattavasti maiseman luonnetta ja laatua teolliseksi Ruotsin kylistä katsottuna.

Vuonna 2018 Pohjois-Suomen hallinto-oikeus kumosi yleiskaavan Reväsvaaran tuulipuistolle, joka olisi sijainnut 11 km luoteeseen Karhakkamaan suunnittelualueesta, koska selvitykset eivät olleet riittävät yleiskaavan toteuttamiselle. Vuonna 2020 on aloitettu uusi Reväsvaaran suunnittelukierros. Myös mahdollinen tuulivoimapuisto Reväsvaarassa vaikuttaisi Torniolaakson maisemakokonaisuuteen haitallisesti.

Rajajokien hyödyntäminen

Artiklan 2 kohdan 1.a mukaan suomalais-ruotsalainen rajajokisopimuksen tarkoitus on turvata vesienhoitoalueella kummankin sopimuspuolen mahdollisuudet rajajokien tasapuoliseen käyttöön rajaseudun etuja edistävällä tavalla.

Rajajokikomissio toteaa, että tuulipuisto tässä teollisessa mittakaavassa voisi vaikuttaa etenkin kulttuurisiin kalastuskyläin kuten Kukkolankoski ja Matkakoski, joihin puisto tulee suoraan näkymään ulottuen jopa yli 400 m Tornionjoen pinnalta katsottuna. Kalastusmatkailulla on suuri merkitys rajajokialueella. Tuulipuisto muuttaisi olennaisesti jokilaakson luonnetta niin, että sekä alueen asukkaiden elinehdot heikentyvät ja matkailijoiden kiinnostus vähenee.

Laki eräistä naapuruussuhteista / Lupavelvollisuus

Komissio tuo tiedoksi, että ruotsalaisen ympäristökaaren mukaan (21 luku. 14§ ympäristöharkintaasetus) ympäristölupa on tarpeellinen, jos aiotaan rakentaa maan päälle sijoittuvan suuren tuulivoimalan (vähintään kaksi myllyä, kooltaan yli 150m). Mainittujen edellytyksien mukaisesti kyseinen tuulivoimapuisto tarvitsisi Ruotsissa ympäristöluvan. Karhakkamaan tuulivoimapuisto suunnitellaan yleiskaavalla. Kyseisessä prosessissa ei ole nähty tarvetta ympäristöluvan hakemiselle.

Suomen ympäristösuojelulain mukaan (27.6.2014/527 §27) ympäristölupa on tarpeellinen toiminnalle, josta saattaa ympäristössä aiheutua eräistä naapuruussuhteista annetun lain (26/1920) 17§:n 1 momentissa tarkoitettua kohtuutonta rasitusta. Kohtuuton rasitus naapureille tai lähistöllä asuvalle voi aiheutua esim. melusta, tärinästä, säteilystä tai valosta (17 § 4.2.2000/90). Menettelyssä tulee tunnistaa ympäristöluvan mahdollinen tarve.

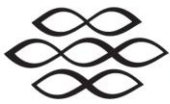
Melu

YVA-ohjelmassa verrataan äänivaikutusta tuulivoimaloista normaaliin kaupungin melutasoon. Rajajokikomissio toteaa, että maaseudun luonnollisessa ympäristössä melutasoa ei voi verrata kaupunkiympäristön melutasoon. Melutason noususta aiheutuisi suuri muutos monelle Tornionjoen läheisyydessä asuvalle.

Paikan sopivuus

Kansalliset tavoitteet uusiutuvalle energialle sekä Ruotsissa että Suomessa tarkoittavat käytännössä sitä, että sähköä tulee tuottaa tuulen, auringon ja veden voimalla. Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio toteaa, että tuulivoima on yksi niistä tavoista, jolla voidaan toteuttaa energiataavoitteet.

Komissio korostaa Tornionjokea kansallisjokena (Ruotsissa "nationalälv") ja Euroopan pisimpänä vapaasti virtaavana jokena, jota ei ole valjastettu vesivoiman käyttöön. Tornionjokea tulisi arvostaa ja suojella perintönä myös tuleville sukupolville. Komissio kannustaa vaihtoehtoisten toteuttamisratkaisujen selvittämistä niin, ettei maisemalle ja elinolosuhteille Tornion- ja Muonion joen varrella aiheutuisi haittaa.

Timo Jokelainen
puheenjohtaja

Johan Antti
varapuheenjohtaja

Simja Lempinen
sihteeri

TIEDOKSI ELY-keskus
Museovirasto